

reportatge

Els exresidents
de les antigues barraques
de Montjuïc de Girona
no reneguen del seu passat

BARRAQUES SOTA EL CASTELL

MANEL MIR > TEXT I FOTOS ACTUALS

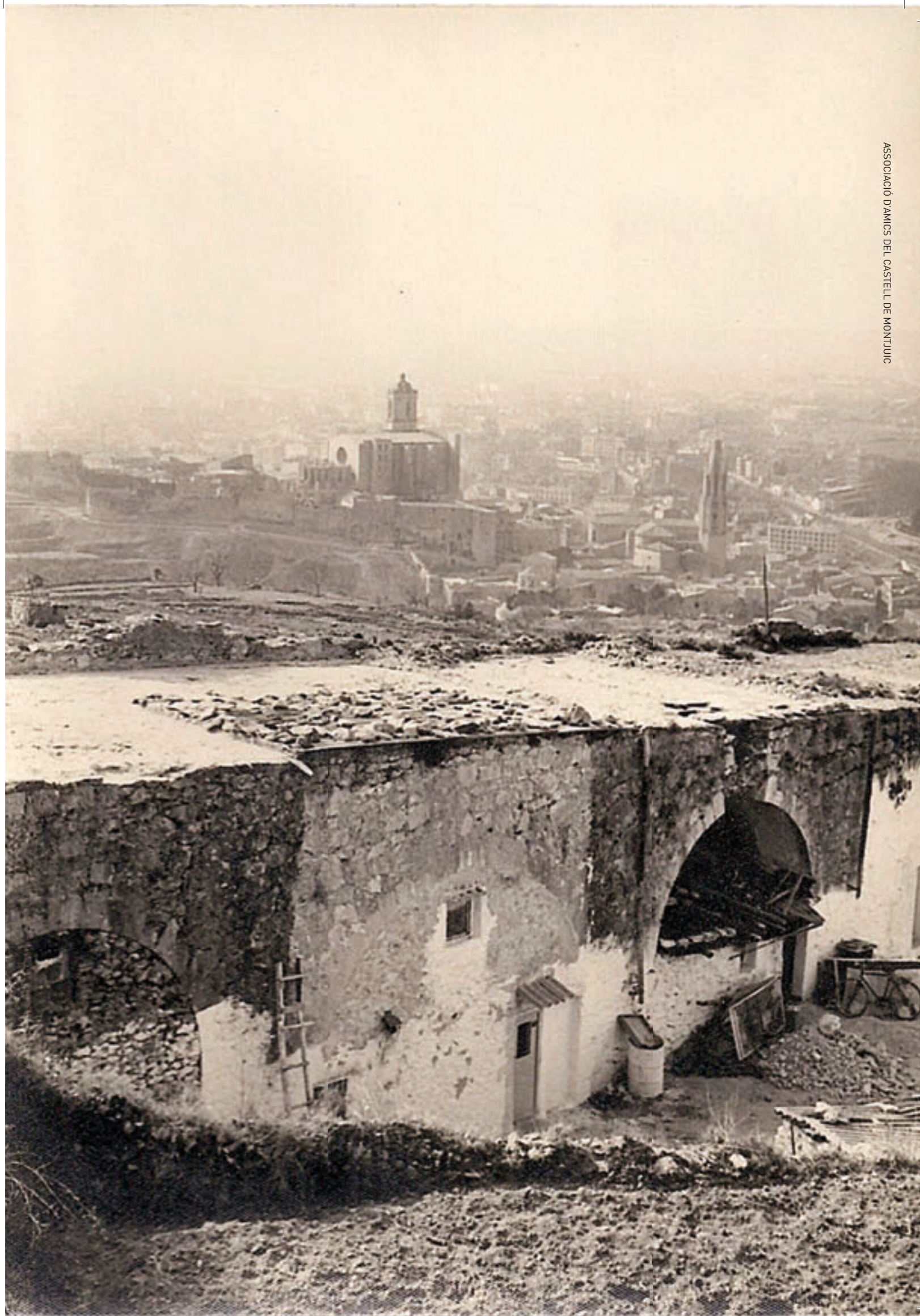
Cada any, el tercer diumenge de setembre, un nombrós grup de persones pugen cap a Montjuïc en una

processó de vehicles que acaben agafant lloc pels voltants del castell de la muntanya giro-nina. Ja en fa sis que a l'inici de la tardor es viu aquest ritual, però els primers anys els veïns es devien preguntar, qui són tota aquesta gent i què hi van a fer, al castell? Es tracta de les trobades protagonitzades per persones que havien viscut al castell de Montjuïc entre mit-

>> *Les trobades anuals serveixen per recordar temps passats.*

jan anys cinquanta i principi dels setanta, aquella immigració procedent sobretot d'Andalusia i Extremadura, tot i que també d'altres llocs de l'Estat.

>> *Imatge d'una família a la porta de la seva barraca.*

L'advocat Ramon Llorente Varela és l'ànima d'aquestes trobades, que ell prefereix anomenar retrobaments, expressió que té connotacions més profundes i que ens dóna una pista de les sensacions que viuen i transmeten els exresidents de les barraques de Montjuïc.

Entre antics veïns, familiars, descendents, amics i convidats, cada any es reuneixen unes tres-centes persones que durant un dia fan que el temps s'aturi o retrocedeixi molts anys enrere, si més no en el sentit de tornar a sentir la germanor i companyonia que van viure en aquest mateix lloc malgrat la penúria econòmica de l'època. Què va ser el que va impulsar tanta gent a emigrar a Catalunya? Quina era la situació de les terres d'origen d'aquestes persones que ho van deixar tot per buscar noves oportunitats? «Cal tenir en compte que ens estem referint als anys quaranta i cinquanta, és a dir, que es-

tem parlant de la postguerra», explica Ramon Llorente, i continua: «Es tracta d'una situació en què tant Andalusia com Extremadura tenien una població molt gran i hi havia poca feina, essencialment basada en l'agricultura; molta gent per treballar i pocs jornals per fer».

En aquest context històric, Catalunya i el País Basc destacaven sobre altres zones de l'Estat per la seva industrialització. «No entraré en les causes ni en qui va motivar això, però un dels fets que expliquen que hi hagués aquest transvasament de persones és que a Andalusia i Extremadura hi sobrava mà d'obra i aquí en feia falta», assenyala Llorente. Així, a les regions d'origen d'aquesta immigració interior hi havia problemes de manca de feina, fins i tot fam, i també

relacionats amb les conseqüències de la guerra: «Alguna gent de la que va venir aquí eren persones que estaven marcades allà i difícilment haurien trobat feina si havien de dependre dels que després de la guerra eren els que decidien qui podia treballar i qui no. Però n'hi havia que no era pas per qüestions del règim, sinó senzillament perquè no tenien altres possibilitats de tirar endavant o d'obrir-se un futur millor».

Perfil dels exresidents

Parlant del perfil de la persona que decideix marxar de la seva terra d'origen per venir a Catalunya, Llorente afirma que és molt variat: «Evidentment hi ha un denominador comú: ningú no era un potentat, ni universitari, ni una persona de nivell cultural molt alt. El padró municipal des de l'any 1950 fins al 1970, que recollia la professió de la gent que havia vingut d'Andalusia, ens ho indica: la immensa majoria eren peons i allò

L'advocat Ramon Llorente Varela és l'ànima d'aquests retrobaments

ASSOCIACIÓ D'AMIGOS DEL CASTELL DE MONTJUÏC

que en deien *servientas* o *empleadas del hogar*; jornalers; pintors; paletes; algun mecànic, rarament; algun xofer, aïllat; algun ferroviari... fins i tot algun perruquer. I també en vaig veure algun que tenia com a professió tècnica de ràdio. Però el més habitual era gent sense qualificació professional».

A partir d'aquí ens podem fer una idea de quines van ser les ocupacions d'aquelles persones mentre vivien a Montjuïc. D'una banda, «moltes noies jovenetes a partir de catorze anys baixaven a Girona a servir les famílies com a minyones», recorda Llorente, i afegeix que altres treballaven de dependents o en empreses tèxtils, com ara la Grober. Pel que fa als homes, majoritàriament van anar a treballar al sector de la construcció com a peons, paletes, guixaires, fusters, pintors... «Treballaven en tot el que hi havia en aquell temps: tallers, fàbriques, carreteres, obres, i també com a picapedrers a les pedreres», assenyala.

>> *En aquella època l'aigua s'havia de pujar en garrafes des de la Girona antiga.*

Des d'un punt de vista més personal, Ramon Llorente recorda molt bé com va viure tota aquella circumstància. «Quan el meu pare va venir per primera vegada, jo tenia cinc anys, però ho recordo perfectament. Com que tant la meva àvia paterna com els avis materns ja estaven vivint a Montjuïc, a l'estiu del 1957 el meu pare m'hi va portar a mi. Més tard, el gener de 1958, ja va tornar a Cádiar per endur-se tota la família cap aquí. I va ser tota una aventura, és clar; tu allà hi tens els amics, un espai que coneixes i on vius i comparteixes tota la vida... I et desarreles completament. Tot i així, en arribar aquí, a la muntanya de Montjuïc gairebé et senties com al teu poble, perquè en el meu cas concret hi havia uns meus oncles, els avis...».

El setembre farà sis anys de la primera trobada d'exresidents de Montjuïc

A Montjuïc per indicació de l'Ajuntament

El castell no va ser triat per iniciativa dels que venien, perquè en realitat no sabien res del lloc on arribaven, sinó que a mitjan anys quaranta, quan les primeres persones van pujar a Montjuïc, ho van fer per indicació del mateix Ajuntament, amb el pretext que no hi havia habitatge per llogar. «Sí que n'hi havia; hi havia molts habitatges que estaven tancats», apunta Ramon Llorente, i continua: «Fins i tot en alguna ocasió el diari de Girona *Los Sitios* es va fer ressò del fet que era lamentable que hi hagués molts habitatges tancats i, en canvi, s'obligués a marxar de la ciutat i anar als barris que l'envoltaven, ja fos Montjuïc, el riu o les Pedreres, a gent que vivien en condicions infrahumanes, poc acceptables des del punt de vista higiènic i sanitari».

El terreny on es van instal·lar era propietat de l'Exèrcit, «del ram de la

reportatge **BARRAQUES SOTA EL CASTELL**

AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI (NARCÍS SANS)

>> Les barraques van constituir un poblet amb la Girona antiga de fons.

AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI (NARCÍS SANS)

>> Durant molt de temps les barraques

ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL CASTELL DE MONTJUÏC

>> Tres nenes baixen a buscar aigua amb garrafes al braç.

ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL CASTELL DE MONTJUÏC

>> El bisbe Narcís Jubany, en una visita a

AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI (NARCÍS SANS)

>> Una dona renta la roba i l'estén.

ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL CASTELL DE MONTJUÏC

>> L'any 1963, l'Ajuntament va instal·lar d

i el castell van formar un mateix paisatge.

a Montjuïc, l'abril de 1968.

dipòsits d'aigua a la torre de defensa de Sant Joan.

guerra», tal com ho anomena Llorente: «Ho va ser fins al 24 d'abril de 1966, en què va ser adquirit en subhasta pel senyor Fernando Vilallonga, després que l'Ajuntament de Girona, el juliol de 1965, en un ple, digués no a la compra de tota la muntanya», explica. I afegeix: «El governador militar havia fet un oferiment a canvi de 3.750.000 pessetes, com dient: "Quedeu-vos tota la muntanya i lògicament quedeu-vos també el problema de la gent que hi viu". Però l'Ajuntament d'aquell temps va decidir que no».

Un cop arribats a Montjuïc, era costum que cada família es construís la seva pròpia barraca, que havia d'esdevenir la seva llar. Al voltant del castell la gent va iniciar la construcció de les casetes, amb els escassos mitjans de què disposaven. «De mica en mica es va anar vivint no només a l'exterior del castell sinó a dins, i aprofitant les pròpies construccions del castell, com va ser el cas de la meua família», explica Llorente. Curiosament, igual com ara es venen els pisos, les barraques també es venien entre els residents a la muntanya, tot i que hi havia una política restrictiva per part de l'Administració. En paraules de Ramon Llorente, el Govern Civil «manava i tenia poder, no era com el subdelegat del Govern d'ara o el delegat de la Generalitat». Així, la institució exercia una vigilància especial perquè no s'anés incrementant el nombre de barraques. Igualment, a vegades s'enviava la Guàrdia Civil a cavall –«jo me'n recordo d'haver-la vist», afirma Llorente– per tal que no es creés algun focus revolucionari o no hi hagués manifestacions o actuacions contra el règim. «O perquè no s'escoltés Radio Pirenaica», apunta, «tot i que de ràdios n'hi havia ben poques».

Malgrat tot això, la gent intentava fer vida normal. Entre les quatre de la matinada i les nou del matí es podia veure nombroses persones que baixaven «com formigues», segons Llorente, per anar a treballar. En primer lloc es

Al castell de Montjuïc hi van arribar a viure gairebé dues mil persones

veia baixar els que treballaven en torns de nit i els que anaven a la Torras, la Coma-Cros o la Grober, els que treballaven a les obres... I després al vespre tota una corrua de gent tornava a pujar muntanya amunt. «La mainada teníem la sort que al peu de la muntanya hi havia l'escola, on anàvem gairebé tots els nens i nenes». Quan diu «gairebé» no vol pas dir que hi hagués nens sense escolaritzar, sinó que alguns no anaven a aquella escola concreta: «Malgrat els problemes econòmics, alguns pares havien arribat a portar els seus fills a La Salle o als Maristes, perquè creien que d'aquesta manera tindrien més possibilitats a la vida i més facilitats per aprendre», admet. Però destaca: «La immensa majoria anàvem a l'escola *nacional*, on per cert vam tenir molt bons mestres».

Amb la gent que vivia a la resta de la ciutat, els residents a les barraques de Montjuïc hi mantenien una relació a distància. Ells acostumaven a dir que «baixaven a Girona», ja que en el seu imaginari de relació vital, consideraven que Girona era una ciutat i ells vivien en un poble. I és que allà hi tenien el seu món, per diversos motius. Un d'ells és que s'hi va crear una xarxa per cobrir les necessitats mínimes; per exemple, l'aigua s'havia d'anar a buscar a Pedret, a Sant Daniel o a la plaça de Sant Pere, ja que fins a l'abril de 1965 no va arribar l'aigua a la plaça del Castell. Després es va anar posant algun bar, alguna cantina, diverses botigues de comestibles...

Interès de l'Església local

A partir d'un moment determinat també va sorgir l'interès de l'Església local per la situació d'aquelles persones. Però aquest interès no va tenir el seu origen en la jerarquia eclesiàstica sinó en la premsa local, tal com relata Ramon Llorente: «Cap allà l'any 1950, el doctor Carles de Bolòs, que escrivia al diari *Los Sitios* una columna diària amb el pseudònim Gerión, diu: "Escolteu, que allà hi ha moltíssimes persones que s'han de cuidar no només des del punt de vista material, perquè estan en una situació en què no tenen aigua ni llum ni res, sinó que també cal cuidar les seves ànimes, des del punt de vista espiritual". Per tant era molt important